

Som veľmi rada, že vám môžeme ponúknuť publikáciu z novej knižnej edície Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti s názvom Participácia. Sériu publikácií vám predstaví to najlepšie z národného projektu „Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík“, podporeného z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu cez Operačný program Efektívna verejná správa.

Národný projekt začal v apríli 2017 a bol fascinujúcou trojročnou odbornou expedíciou. Jej cieľom bolo rozšírenie poznatkov o funkčnosti a nefunkčnosti participatívnych mechanizmov v každodennom živote na úrovni štátu, samosprávnych krajov, mikroregiónov, ako aj miest a obcí. Na našej ceste nás sprevádzalo viac ako dvesto expertov z prostredia mimovládnych organizácií, akademického sektora a subjektov štátnej, regionálnej a miestnej územnej samosprávy. Bola to dlhá a vzrušujúca cesta, ktorá priniesla mnoho nečakaných výziev, odborných dobrodružstiev, výskumných interakcií, ale aj osviežujúcu prácu a pobyt v teréne.

Metodika zapájania zraniteľných skupín na lokálnej úrovni predstavuje model spolupráce samosprávy, aktívnych občanov, občianskych iniciatív, či mimovládnych neziskových organizácií pri tvorbe a prijímaní politík na lokálnej úrovni. Publikácia predstavuje mechanizmus zapájania menšinových a znevýhodnených skupín do tvorby verejných politík.

Verejná politika sa netvorí len na národnej úrovni – práve na úrovni miest a obcí prijímajú samosprávy množstvo opatrení a politík, ktoré majú priamy dopad na obyvateľov. Ak chcú byť samosprávy efektívne a chcú opatrenia realizovať pre všetkých obyvateľov, mali by sa témou participácie, teda vťahovania verejnosti do tvorby verejnej politiky, aktívne zaoberať.

Autorky **Elena Gallová Kriglerová, Jana Kadlečíková a Alena Holka Chudžíková** objasňujú, prečo je pre samosprávu výhodné zohľadniť hlas verejnosti a tvoriť svoje verejné politiky participatívne. Poukazuje na množstvo pozitívnych dopadov participatívnej tvorby verejných politík – napr. efektívnejšie, adresnejšie, detailnejšie naplánované verejné politiky. Na druhej strane tento prístup buduje otvorené vzťahy a obyvatelia nielenže majú pocit, že sa môžu k niečomu vyjadriť, že je ich názor vypočutý a zohľadnený. Súčasne participácia a vťahovanie obyvateľov obce či mesta do tvorby politík posilňuje ich pocit príslušnosti k mestu či obci a miestnej komunite a prispieva k budovaniu súdržných komunit.

Barbara Gindlová, odborná garantka národného projektu „Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík“

ISBN 978-80-89051-59-5

9 788089 051595

Metodika zapájania zraniteľných skupín na lokálnej úrovni

Elena Gallová Kriglerová
Jana Kadlečíková
Alena Holka Chudžíková

Metodika zapájania zraniteľných skupín na lokálnej úrovni

Elena Gallová Kriglerová
Jana Kadlečíková
Alena Holka Chudžíková

Metodika zapájania zraniteľných skupín na lokálnej úrovni

Vydalo: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky/Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Text: Elena Gallová Kriglerová, Jana Kadlečíková, Alena Holka Chudžíková

Jazyková korektúra: Alexandra Tomeková

Obálka a grafický dizajn: Zuzana Chmelová

Bratislava 2020

Publikácia je súčasťou národného projektu Podpora partnerstva
a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík,
ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom
operačného programu Efektívna verejná správa.

ISBN 978-80-89051-59-5

Tento piktogram vám ukáže, kde je text prelinkovaný.

Zdieľaním a šírením informácií z tejto publikácie podporíte participatívnu
tvorbu verejných politík a rozvoj občianskej spoločnosti. Ďakujeme.

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

„Ochrana slabšieho je základným princípom, ktorý nás oddeľuje od zvieracej ríše a robí ľudí ľuďmi. Štát, spoločnosť, pospolitosť musí byť založená na princípe, že každý, kto žije na tomto území, prispieva k bohatstvu krajiny. Pokiaľ nepovieme, že aj slabší sú dôležitou súčasťou príbehu, ktorý žijeme a budeme k tomu pristupovať z pozície „silnejšieho voči slabšiemu“, tak ideme zlou cestou.“

Martin Giertl, splnomocnenec vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Všetky publikácie knižnej edície
Participácia Úradu splnomocnenca
vlády SR pre rozvoj občianskej
spoločnosti nájdete na:
https://www.minv.sk/?ros_np_participacia_knizna_edicia_participacia

ÚSV SR ROS

Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti má postavenie poradného orgánu vlády Slovenskej republiky. Prostredníctvom akčných plánov, schvaľovaných uzneseniami vlády SR, splnomocnenec manažuje dve základné agendy – „Iniciatíva pre otvorené vládnutie“ a „Konceptia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku“.

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti prispieva k lepšiemu porozumeniu významu občianskej spoločnosti a činnosti mimovládnych neziskových organizácií. Cieľom úradu je budovať a podporovať transparentnosť a partnerstvo medzi verejnou správou, občanmi a mimovládnyimi neziskovými organizáciami. Jeho základnou aktivitou je participatívna tvorba verejných politík, ktorá sa zameriava na posilnenie aktérov občianskej spoločnosti a mimovládnych neziskových organizácií. Úrad v spolupráci s ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy, samosprávou a občianskou spoločnosťou reaguje na aktuálne výzvy a prináša nástroje, ktoré podporujú a posilňujú princípy otvoreného vládnutia.

CVEK

Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK) je nezávislá mimovládna organizácia, ktorá sa snaží svojimi výskumnými, analytickými a vzdelávacími aktivitami prispieť k vytváraniu spravodlivejšej a súdržnejšej spoločnosti. Jej cieľom je systematicky prispievať k vytváraniu prostredia, kde sa každý človek môže cítiť ako hodnotná a rešpektovaná bytosť. Práca CVEK-u vychádza z ľudskoprávných princípov, akými sú rešpektovanie dôstojnosti každého človeka a rozmanitosti spoločnosti. Aktivity CVEK-u sú zamerané predovšetkým na etnické, jazykové a náboženské menšiny a tematicky sa zameriavajú predovšetkým na oblasť vzdelávania, bývania, sociálnej situácie, interetnických vzťahov a politickej participácie.

OBSAH

ČO JE PARTICIPÁCIA? // 10

KTO BY MAL BYŤ ZAPOJENÝ ALEBO KTO SÚ TO

TIE ZNEVÝHODNENÉ SKUPINY? // 14

AKO ZAPÁJAŤ MENŠINY A ZNEVÝHODNENÉ

SKUPINY DO TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK? // 20

ČO TÝM DOSIAHNEME? // 28

HODNOTENIE – AKO VIEME ZISTIŤ, ŽE ZAPOJENIE

ZNEVÝHODNENÝCH SKUPÍN DO TVORBY VEREJNEJ

POLITIKY BOLO ÚSPEŠNÉ? // 32

PRÍLOHA // 36

ZDROJE // 44

O NÁRODNOM PROJEKTE PARTICIPÁCIA // 48

ČO JE PARTICIPÁCIA?

Pod pojmom participácia rozumieme účasť verejnosti na správe vecí verejných, kedy má verejnosť skutočný podiel na rozhodovaní, je zapojená do tvorby cieľov, stratégií, politík a aj do ich zavádzania do praxe. Dôležitá je aj účasť verejnosti na hodnotení týchto procesov. Nie je teda len formálna a informatívna (verejná autorita informuje občanov a naopak). Na rozdiel od formálnej (participácia naoko), technokratickej (formálna participácia, ktorú vyžadujú pravidlá alebo zákony) alebo elitárskej participácie (participuje len vybraná časť verejnosti) je takáto participácia označovaná ako pravá (autentická) participácia (Plichtová, Šestáková, 2018).

Participatívne procesy by mali byť orientované na vzájomnú dohodu a mali by byť inkluzívne. Ak teda hovoríme o participatívnej tvorbe verejných politík, mali by byť prizvaní všetci, ktorých sa daná politika dotýka, čiže celá verejnosť. Tú tvoria nielen formálne organizovaní ľudia (podnikatelia, firmy, mimovládne organizácie, záujmové združenia a podobne), ale aj ľudia, ktorí nie sú formálne organizovaní a reprezentovaní prostredníctvom nejakej organizácie.

Čo je participácia?

- **Zapojenie, spoluúčasť, spolurozhodovanie, aktívny prístup, prítomnosť v občianskom a komunitnom živote – vyžaduje si pozitívny prístup jednak na strane verejnej autority, ako aj na strane verejnosti.**
- **Participácia neznamena len niečo robiť (brigády, projekty, aktivity) a byť vykonávateľom nápadov niekoho iného, ale spolurozhodovať – byť zapojený v tom, čo a ako sa bude robiť.**
- **Participácia je proces alebo súbor aktivít, nie je to len jedno opatrenie (napr. stretnutie s verejnosťou).**
- **Participácia neznamena, že sa bude robiť všetko, čo ľudia navrhnú.**

Participácia na lokálnej úrovni

Verejná politika sa netvorí len na národnej úrovni, ale aj na regionálnej a lokálnej. Práve na úrovni miest a obcí prijímajú samosprávy množstvo opatrení a politik, ktoré majú priamy dopad na ich obyvateľov. Ak chcú byť samosprávy efektívne a chcú opatrenia realizovať pre všetkých obyvateľov, mali by sa témou participácie, teda vťahovania verejnosti do tvorby verejnej politiky, aktívne zaoberať. Ak totiž samospráva zohľadní hlas verejnosti a tvorí svoje verejné politiky participatívne, má to množstvo pozitívnych dopadov. Politiky a opatrenia sú potom efektívnejšie, adresnejšie, detailnejšie naplánované, na druhej strane ľudia majú pocit, že sa môžu k niečomu vyjadriť, že je ich názor vypočutý a tým si tvoria a posilňujú svoj pocit prináležania k mestu či obci a miestnej komunite.

Prečo politiku tvoriť a realizovať participatívne?

Prostredníctvom participácie je možné hlbšie a adekvátnejšie porozumieť situácii s využitím miestnych znalostí a rôznych pohľadov na vec. To potom znamená:

- **kvalifikovanejšie rozhodnutia** – verejná správa (samospráva) má k dispozícii širšie spektrum informácií, jednoducho obyvatelia mesta/obce sú „odborníkmi“ na problémy vo svojom okolí,
- **vyššia ochota verejnosti akceptovať rozhodnutia a opatrenia** – ľudia majú pocit, že boli vypočutí, že bolo vybrané dobré riešenie, spravené dobré rozhodnutie a oni k tomu prispeli,
- **kvalitnejšia implementácia plánov a projektov** – pri zapojení verejnosti sa niekedy môžu celkom zmeniť pôvodné zámery, môžu sa dokonca nájsť lacnejšie riešenia, alebo riešenie výhodnejšie pre všetkých,
- **prevencia krízových situácií a konfliktov** – nadviazanie dialógu medzi jednotlivými skupinami, obyvateľmi, ale aj medzi samosprávou a obyvateľmi,
- **zapojení aktéri sa vzájomne učia** – stretnú sa a komunikujú spolu, vyjasňujú si svoje stanoviská,
- **posilňuje sa postavenie verejnosti** – rozvoj aktívneho občianstva – posilňuje sa pocit prináležania ľudí k určitej lokalite/obci/mestu/regiónu.

KTO BY MAL BYŤ ZAPOJENÝ ALEBO KTO SÚ TO TIE ZNEVÝHODNENÉ ČI ZRANITEĽNÉ SKUPINY?

O participácii verejnosti sa hovorí pomerne často. Oveľa menej sa už stretávame s tým, že pomenujeme, kto všetko tá verejnosť môže byť. Okrem bežných obyvateľov a obyvateľiek v každom meste a obci žijú aj skupiny, ktoré sa nachádzajú v špecifickej životnej situácii alebo majú potreby, na ktoré sa obvykle vo verejných politikách neprihliada.

Prečo teda zapájať zraniteľné skupiny? Pretože:

- nemajú hlas v spoločnosti (sú prítomné, ale neviditeľné),
- verejné politiky sa im venujú až v čase, kedy vznikne nejaký problém – to vedie k ďalšej stigmatizácii,
- ich potreby sú špecifické a môžu priniesť vlastný/unikátny pohľad na verejné politiky.

Menšiny a zraniteľné skupiny sú obvykle z tvorby politiky a participatívnych procesov vylúčené, pretože čelia napríklad nasledujúcim bariéram:

- komunikačná/jazyková bariéra – odlišný jazyk v prípade migrantov a etnických menšín, komunikačná bariéra v prípade ľudí so zdravotným postihnutím (nevidiaci, nepočujúci),
- fyzické bariéry – v prípade ľudí so zdravotným postihnutím či seniorov,
- sociálne vylúčenie a fyzická segregácia – týka sa etnických menšín alebo ľudí s nízkym socio-ekonomickým statusom, ktorí žijú v chudobe a nemajú čas ani dostatočné zručnosti na zapájanie,
- „pomalosť“, nestíhanie, nezrelosť – sú často bariérou napríklad v prípade seniorov, ľudí s mentálnym postihnutím a detí/mladých ľudí, ktorí sú často vnímaní ako tí, ktorí nie sú dostatočne kompetentní formulovať svoje potreby a požiadavky,
- ťažkopádnosť, nezrozumiteľnosť a formálnosť participatívnych procesov – latka pre účasť na tvorbe verejných politik je nastavená príliš vysoko, umožňuje účasť len ľuďom, ktorí sú dostatočne informovaní a motivovaní sa zapojiť.

Tieto skupiny môžu byť veľmi rozmanité a miera ich zapájania sa môže meniť v čase a na základe rôznych situácií. Pre potreby tejto metodiky uvádzame príklady niektorých skupín, ktorých hlas býva často nevy počutý.

ĽUDIA SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM

Ľudia so zdravotným postihnutím a ich rodiny sa často ocitajú v **horšom socio-ekonomickom postavení**, častejšie sú nezamestnaní a čelia nedostatku kvalitných sociálnych služieb. Zároveň, hoci sú často **objektom** a cieľovou skupinou verejných politík, ich hlas mnohokrát nezaznieva dost dôrazne, prípadne majú len formálnu možnosť vyjadriť sa k politikám, ktoré sa ich týkajú. **Zdravotné postihnutie je síce fyzický fakt, ale znevýhodnením sa stáva až vtedy, keď je okolie plné bariér.** To platí aj pre participáciu.

Ľudia so zdravotným postihnutím bývajú často vylúčení zo spoločnosti, pretože sa predpokladá, že jej nemajú ako prispieť. Sú vnímaní ako tí, ktorí netvoria hodnoty, ale naopak, sú závislí na hodnotách, ktoré vytvoria iní.

Participácia tejto skupiny ľudí **znamená príležitosť stať sa aktívnymi obyvateľmi**, na ktorých názor sa prihliada. Umožňuje odstraňovať nielen fyzické bariéry, ktoré im komplikujú život v mestách, ale aj bariéry dôvery v ich schopnosti byť plnohodnotnou súčasťou spoločnosti.

Pri participácii ľudí so zdravotným postihnutím je nevyhnutné vytvárať a upravovať podmienky participatívneho procesu tak, aby sa ho títo ľudia mohli zúčastňovať plnohodnotne (bezbariérový prístup, úprava dokumentov, aby sa ľahko čítali, priestorové a iné podmienky). Nejde však len o fyzické podmienky, ale aj opatrenia na to, aby títo ľudia mali dôveru v inštitúcie a v to, že ich hlas bude vypočutý.

SENIORI

Seniori sú už dnes a vďaka demografickým zmenám a starnutiu obyvateľstva budú čoraz dôležitejšou cieľovou skupinou verejných politík, aj na lokálnej úrovni. Je preto dôležité venovať sa tomu, ako zabezpečiť, aby verejné politiky skutočne adresovali potreby tejto zväčšujúcej sa cieľovej skupiny. Ich aktívne zapojenie do tvorby a realizácie týchto politík je kľúčové. Ide o sociálnu skupinu, ktorá vo veľkej miere využíva, alebo by mohla využívať sociálne služby poskytované na lokálnej úrovni. Ich kvalita významne ovplyvňuje kvalitu života seniorov.

V súčasnej spoločnosti sú často odsúvaní na okraj spoločnosti, čo komplikuje ich možnosti participácie. Veľmi často je pozornosť venovaná kultúrnym a voľnočasovým aktivitám seniorov, avšak málo pozornosti sa venuje tým, ktorí aktívni z rôznych dôvodov nie sú. Výzvou pre verejné politiky je

preto zapájať rôzne skupiny seniorov, nielen tých, ktorí sú už v súčasnosti aktívni a organizovaní.

Pri zapájaní seniorov do tvorby verejných politík je dôležitá **flexibilita pri aplikácii rôznych metód participácie**. To, čo môže fungovať pri jednej skupine, nemusí pri senioroch stačiť napríklad kvôli komplikovanosti pojmov, zložitosti politických procesov, používaniu zložitých technologických nástrojov, nevhodnému času stretávania a pod. Špecificky pri senioroch je dôležité, aby komunikácia samosprávy s touto skupinou bola kontinuálna, nepretržitá a flexibilná – nielen počas prijímania verejných politík.

DETI A MLADÍ

Deti sú obvykle v centre pozornosti rôznych inštitúcií (škôl, sociálnych, zdravotníckych zariadení a pod). Tvorcovia politík ich pritom vnímajú ako *nerozumných hráčov*, ktorí nemajú dostatočné zručnosti, zrelosť a schopnosti zapájať sa do tvorby verejných politík. To do veľkej miery limituje ich participáciu. Deti a mladí majú však špecifický pohľad na témy, ktoré sa ich týkajú, často majú inovatívne nápady, progresívnejšie myslenie a odhodlanie zapájať sa do riešenia tém, ktoré sa ich týkajú.

Zapájanie detí a mladých je zároveň dôležitou podmienkou toho, aby z nich v dospelosti vyrástli zodpovední obyvatelia a aktívni občania. Aj generáčnym priepastiam a vzájomnému odcudzeniu s inými skupinami obyvateľov sa veľmi efektívne dá predchádzať zapájaním mladých do tvorby politík. Pri mladých ľuďoch je pri participácii dôležité najmä zvoliť **efektívne metódy zapájania**, ktoré oni sami budú považovať za zaujímavé a zrozumiteľné. Priestor, podmienky a formy zapájania musia teda byť prispôsobené potrebám (najmä mladších) detí a mladých. Pri tejto skupine je dôležité, aby do procesu boli zapojení „**významní druhí**“ – dospelí ľudia, ktorým mladí dôverujú. Dospelým, ktorí dokážu facilitovať diskusiu a tlmočiť ich názory ďalším dospelým, ktorí robia finálne rozhodnutia.

RÓMOVIA

Napriek tomu, že Rómovia sú druhou najpočetnejšou menšinou na Slovensku, nedostávajú dostatočné možnosti prejavovať sa v médiách, v politickom a spoločenskom živote, vede, kultúre alebo športe. Dostupné reprezentatívne

dáta o životných podmienkach Rómov na Slovensku poukazujú na enormné a pretrvávajúce nerovnosti medzi rómskou a nerómskou populáciou. Nedo-
statočné zapájanie Rómov do tvorby politík vychádza z pretrvávajúceho vní-
mania Rómov ako určitého problému, ktorý má „niekto“ vyriešiť. Sú tak viac
objektom politík ako ich subjektom. Veľmi často dochádza k situácii, že ako
jediní „experti“ na situáciu Rómov sú vnímaní politici (starostovia) alebo re-
prezentanti verejných inštitúcií, čím sa upevňuje nerovné postavenie Rómov
a mocenská pozícia tých, ktorí sú súčasťou rozhodovacích procesov. Rómovia
samotní by sa mali stať skôr **subjektmi/aktérmi politík, pretože najlepšie
poznajú svoju situáciu. Ich zapájanie** do riešenia ich životnej situácie, ale
aj tvorby politík **je kľúčovým nástrojom ich emancipácie a zmocňovania
(empowerment).**

Participácia ľudí žijúcich v marginalizovanom prostredí je možná, ak je
myslená vážne, ak je **zrozumiteľná, otvorená, úprimná, vedená s rešpek-
tom a seriózne** v tom, že vedie k hmatateľnému riešeniu problému, ktorému
účastníci čelia. Participácia môže byť aj určitou komunitnou stratégiou obra-
ny voči mocnejším a bohatším.

CUDZINCI

Cudzinci majú tiež v spoločnosti do istej miery znevýhodnené postavenie. To
súvisí s rôznymi aspektmi – majú rôzne typy pobytového statusu, z ktorých
každý sa spája s určitými právami, ale aj s určitými obmedzeniami. Ďalším as-
pektom sú podmienky integrácie a vytvárania si pocitu prináležania k prijíma-
júcej krajine. S tým súvisí aj pocit zodpovednosti za krajinu a potreba zapájať
sa do spoločenského a politického diania. Okrem toho mnohí cudzinci čelia
jazykovej bariére, na ktorej prekonávanie v súčasnosti nie sú na Slovensku
vytvorené dostatočné podmienky.

Ich **zapájanie** do tvorby verejných politík je dôležité najmä preto, že im
pomáha stať sa súčasťou spoločnej komunity, umožňuje im lepšie poznať
fungovanie samosprávy a samospráve zas spoznávať potreby cudzincov a ba-
riéry v integrácii, ktorým čelia. Lokálna úroveň v procese integrácie zohráva
kľúčovú úlohu, pretože je to časť verejnej správy, ktorá má k svojim obyvate-
ľom najbližšie.

Pre cudzincov je pomerne náročné zorientovať sa v kompetenciách ve-
rejných inštitúcií, preto je potrebný proaktívny prístup zo strany samosprávy
a jej aktívna snaha o zapájanie cudzincov do fungovania verejných inštitúcií.

poznámky

AKO ZAPÁJAŤ MENŠINY A ZNEVÝHODNENÉ SKUPINY DO TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK?

/20

Každý participatívny proces by mal pozostávať z troch fáz:

1. **Príprava**
2. **Realizácia**
3. **Hodnotenie**

PRÍPRAVA

Príprava je veľmi dôležitou časťou celého procesu participácie a môže zásadne ovplyvniť jeho výsledok. V rámci prípravy je potrebné **zadefinovať si**:

- **cieľ** – čo má byť výsledkom participatívneho procesu tvorby verejnej politiky? (pozn.: pri participatívnom procese je cieľom aj samotný proces zapojenia verejnosti, v našom prípade menších a znevýhodnených skupín),
- **zainteresované osoby, skupiny a subjekty** – kto všetko má na danej politike záujem a kto by sa mal k procesu jej tvorby vyjadriť?,
- **cieľové skupiny** – na koho bude mať daná politika dopad?,
- **časový harmonogram** – termíny, v ktorých sa budú plniť jednotlivé časti procesu tvorby politiky,
- **metódy** – aké metódy použijeme na zabezpečenie participácie všetkých zainteresovaných?,
- **proces hodnotenia** – ako zistíme, že participatívny proces tvorby verejnej politiky bol úspešný?

Ak hovoríme o zapájaní menších a znevýhodnených skupín, treba si uvedomiť, že tieto skupiny čelia pri snahe o participáciu viacerým bariéram (pozri viac v predchádzajúcej kapitole).

Nie je možné očakávať, že sa sami automaticky prihlásia o svoje právo participovať a budú sa ho aktívne dožadovať. Preto je dôležité, aby **iniciátorom participácie menších a znevýhodnených skupín na lokálnej úrovni bolo mesto/obec (samospráva)**.

Participácia môže prebiehať s využitím veľmi rozmanitých metód. Pri zapájaní menších a znevýhodnených skupín je však mimoriadne dôležité citlivo zvažovať ich **primeranosť** vzhľadom na možnosti jednotlivých skupín. Súčasťou prípravnej fázy by mali byť aj konzultácie s dotknutými skupinami, ktoré

21/

Metóda	Účel	Zapojenie menšín a znevýhodnených skupín	Kedy metódu využiť pri tvorbe verejnej politiky?
Dotazníkový prieskum	zhodnotenie potrieb čo najširšej cieľovej skupiny	využitie dotazníkového prieskumu u menšín a znevýhodnených skupín má viaceré riziká, napríklad: <ul style="list-style-type: none"> • písaná forma nemusí byť prístupná ľuďom so zrakovým postihnutím, • formulácie nemusia byť zrozumiteľné pre ľudí s intelektovým postihnutím, • online forma byť vhodná pre seniorov, • odovzdávanie na nejakom zbernom mieste (často to býva mestský úrad) nemusí byť vhodnou formou pre tých, ktorí žijú vo vylúčených lokalitách, • jazyk použitý v dotazníku nemusí byť zrozumiteľný pre príslušníkov národnostných menšín 	Keď chceme získať základný prehľad o potrebách obyvateľstva vo vzťahu k navrhovanej politike. Neumožňuje však hlbší vhľad do potrieb jednotlivých a najmä zraniteľných skupín obyvateľstva. Môže slúžiť pre vytvorenie návrhu politiky.
Konzultačný stánok	prezentácia návrhu politiky na verejnom priestranstve (napríklad v rámci nejakého podujatia) a získanie spätnej väzby	Je potrebné: <ul style="list-style-type: none"> • zabezpečiť informovanosť o stánku rôznymi komunikačnými kanálmi • umiestnenie na podujatí alebo v priestore, kam chodia všetci (napríklad aj obyvatelia, ktorí žijú vo vylúčenej lokalite) • dať pozor na fyzické bariéry v prístupe k stánku (schody, vysoké obrubníky a pod.) • zabezpečiť zrozumiteľnosť prezentácie – vyvarujte sa komplikovaného jazyka • zabezpečiť čitateľnosť – pozor na veľkosť písma (nie každý vie prečítať malé písmenká) • zabezpečiť možnosť podať pripomienky – nie každý dokáže vyplniť formulár (napr. ľudia so zdravotným postihnutím). Pripomienky môže zapisovať dobrovoľník/čka 	Keď chceme získať spätnú väzbu na už existujúci návrh politiky. Umožňuje osobný kontakt s obyvateľmi, a teda je aj vhodná pre zapojenie menšín a znevýhodnených skupín (pri dodržaní viacerých podmienok). Môže slúžiť pre vytváranie a modifikáciu návrhu politiky.
Okrúhly stôl	zmapovanie danej problematiky prostredníctvom otvorenej diskusie s tými, ktorých sa téma týka dosiahnutie dohody o možných riešeniach	Je potrebné: <ul style="list-style-type: none"> • dať pozor na to, aby bola miestnosť bezbariérová • zabezpečiť, aby sa mohli vyjadriť naozaj všetci – napríklad v prípade ľudí s rečovou bariérou zabezpečiť tlmočníka napr. do znakovkej reči • akceptovať a rešpektovať rôzne spôsoby vyjadrovania – aj menej odborné, emocionálne, jednoduchšie, pomalšie 	Keď chceme hlbšiu a sústredenejšiu diskusiu o navrhovanej politike s cieľovými skupinami. Pri dodržaní viacerých podmienok je vhodnou formou pre zapojenie menšinových a znevýhodnených skupín. Môže slúžiť na vytváranie návrhu, ale na rozhodovanie o finálnej podobe politiky.
Online nástroje pre zber informácií	získanie podnetov od verejnosti k návrhu politiky	<ul style="list-style-type: none"> • Aplikácie či online formuláre môžu byť dobrou metódou pre mladých, ale nemusia vyhovovať seniorom. • Pozor na to, aby boli prístupné aj pre ľudí so zrakovým a intelektovým postihnutím. • Ideálne je mať vytvorených viac jazykových verzií, aby boli zrozumiteľné aj príslušníkom národnostných menšín. • Pozor na komplikovanosť jazyka. • Možnosť vytvoriť <i>easy-to-read</i>, teda zjednodušenú, verziu. 	Keď chceme získať podnety a spätnú väzbu od širšej verejnosti. Táto metóda predstavuje pre zapojenie menšín a znevýhodnených skupín viaceré riziká, ktorých odstránenie môže byť finančne nákladné. Môže slúžiť na vytváranie a modifikáciu návrhu politiky na základe spätnej väzby.

Pracovná skupina	sprostredkovanie hlasu cieľových skupín navrhovanej politiky		<p>Je potrebné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapojiť legitímnych a rešpektovaných zástupcov jednotlivých skupín • dať pozor na bezbariérovosť priestorov, v ktorých sa bude pracovná skupina stretávať • dať pozor na komplikovanosť jazyka, ktorý sa na stretnutiach používa – musí byť zrozumiteľný mladým, seniorom, ľuďom s intelektovým postihnutím aj príslušníkom národnostných menšín 	Umožňuje intenzívne zapojenie menších a znevýhodnených skupín do tvorby samotného návrhu politiky. Môže slúžiť na vytváranie návrhu politiky, ale aj na rozhodovanie o finálnej podobe politiky.
Susedské stretnutia	Spoločné zhodnotenie situácie v nejakej časti mesta a zmapovanie potrieb jej obyvateľov		<p>Je potrebné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vybrať bezbariérové priestory • cielene osloviť obyvateľov susedstva, ktorí patria k menšinám a znevýhodneným skupinám, aby sa zúčastnili • zvoliť zrozumiteľný jazyk (nie príliš odborný, nie príliš formálny) • zabezpečiť asistenciu napríklad ľuďom so zrakovým alebo sluchovým postihnutím (nemusí ísť o oficiálnu asistenciu, stačí vzájomná pomoc v rámci skupiniek) 	Keď potrebujeme získať podnety a návrhy od rôznych skupín obyvateľov v určitej lokalite. Umožňuje neformálnejšiu atmosféru v prostredí, v ktorom sa účastníci môžu cítiť bezpečne. Môže slúžiť na vytváranie a modifikáciu návrhu politiky na základe spätnej väzby od obyvateľov.
Verejné vypočutie	prezentácia plánovanej politiky, umožňuje participáciu len v rovine informovania		<p>Je potrebné:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zabezpečiť informovanosť pre všetkých, teda využiť rôzne informačné kanály. V prípade menších a znevýhodnených skupín je možné využiť aj dobrovoľníkov na informovanie „od-dverí-k-dverám“ (napr. pre ľudí so zdravotným postihnutím alebo pre obyvateľov, ktorí žijú vo vylúčených lokalitách) • zvoliť bezbariérové priestory • zvoliť čas, ktorý je vhodný aj pre tých, ktorí napríklad ešte chodia do školy 	Keď chceme informovať širokú verejnosť o návrhu politiky, ale neočakávame zásadnejšiu diskusiu a spätnú väzbu. Slúži len na prezentáciu vytvoreného návrhu.

Tento zoznam metód nie je ani zďaleka vyčerpávajúci, predstavuje len výber z mnohých.¹ Viac o jednotlivých metódach nájdete v Prílohe – Metodika zapájania menšinových a znevýhodnených skupín do tvorby verejných politík na lokálnej úrovni.

Poznámka na záver

V priebehu participatívnej tvorby politiky **možno (a je to aj žiadúce) samozrejme využiť viacero metód**, aby sa skutočne zabezpečila účasť všetkých relevantných aktérov a najmä zástupcov z radov zraniteľných skupín.

¹ Pre inšpiráciu odporúčame pozrieť napr. Haken, R. a kol. (2016). Metodika participace aneb jak zapojiť občany do rozhodování. Praha: Agora CE.

ČO TÝM DOSIAHNEME?

Zapájanie menších a znevýhodnených skupín je dôležitým nástrojom v tvorbe verejných politik, pretože umožňuje vytvárať priestor pre spoločné rozhodovanie ľudí, ktorých sa verejné politiky týkajú. Participácia tak má viaceré prínosy, ktoré vedú k lepšiemu spravovaniu vecí verejných.

Čo teda dosiahneme participáciou?

— Dáme hlas všetkým – spravodlivosť

Menšiny a znevýhodnené skupiny sa len zriedkavo podieľajú na tvorbe verejných politik. Ich situácia je však často špecifická a verejné politiky by mali reagovať na ich potreby. Zapojiť menšiny a znevýhodnené skupiny teda znamená vypočuť si ich hlas, reagovať na ich špecifickú situáciu a umožniť im podieľať sa na rozhodovaní vo veciach, ktoré sa ich týkajú. Participáciou menších a znevýhodnených skupín tak dosiahneme, že verejné politiky budú tvorené spravodlivo a s prihliadnutím na všetkých, nielen na „ideálneho obyvateľa“. Zároveň tým zlepšíme demokratické spravovanie vecí verejných, pretože demokracia znamená, že všetci majú v spoločnosti rovnaký hlas, ktorý by mal byť zohľadnený.

— Posilníme občiansku angažovanosť, zodpovednosť a dôveru

Ak politiky vytvára len úzka skupina ľudí, ostatní obyvatelia nemajú pocit, že sú to „ich politiky“. Menšiny a znevýhodnené skupiny obyvateľov žijú často v pocite naučenej bezmocnosti, keďže sa na riešení vlastnej situácie nepodieľajú. Zapojenie týchto skupín do tvorby politik, ich realizácie a vyhodnocovania, dáva obyvateľom pocit, že sú súčasťou verejného diania a sú preto ochotnejší prijímať za svoje konanie aj zodpovednosť. Zaujímajú sa potom viac o verejné dianie a stávajú sa aktívnymi občanmi. Politiky, na ktorých tvorbe sa spolupodieľajú, potom oveľa pravdepodobnejšie aj akceptujú, pretože majú pocit, že sú o nich a pre nich. To umožňuje ich efektívnejšiu implementáciu.

— Posilníme sociálnu súdržnosť

Poznaním potrieb, názorov a požiadaviek rôznych skupín obyvateľstva posilňujeme vzájomnú dôveru medzi ľuďmi, ale aj medzi obyvateľmi a verejnými inštitúciami. Ak sa rôzni aktéri navzájom stretávajú, počúvajú a zohľadňujú rozmanité pohľady na verejné politiky, dokážu prekonať individuálne záujmy a prijímať politiky, ktoré slúžia všetkým. Vytvárajú sa nové väzby, vzťahy

v rámci spoločenstva, ktoré upevňujú pocit príslušnosti a súdržnosti v komunite. Vytvára sa tak aj neformálna sieť aktérov, ktorí sú ochotní pomáhať si či už v rámci formálnych (inštitucionálnych) väzieb, alebo neformálnych vzťahov.

— Zvýšime synergiu, efektívnosť rozhodovacích procesov

Na prvý pohľad je participatívny proces náročnejší, dlhší a nákladnejší, najmä pri zapájaní menších a znevýhodnených skupín. V dlhodobom horizonte sú však tieto procesy omnoho efektívnejšie, pretože umožňujú nachádzať inovatívne riešenia a efektívnejšie postupy, ktoré by úzkej skupine tvorcov politik nenapadli. Zároveň, ak zapojíme aj znevýhodnené skupiny, identifikujeme tým rôzne dopady, ktoré môžu mať verejné politiky na všetkých obyvateľov, vrátane tých, ktorí majú špecifickú životnú situáciu alebo podmienky, v ktorých žijú. Prijímané politiky tak budú lepšie zacielené a ich realizácia v praxi bude mať pozitívnejší efekt na všetkých obyvateľov.

— Dosiahneme rovnosť medzi všetkými obyvateľmi

Ak dokážeme zapojiť všetkých obyvateľov, aj tých, ktorí obvykle v spoločnosti nemajú hlas – čiže menšiny a znevýhodnené skupiny, nielen že im tento hlas dáme a vypočujeme ho, ale zabezpečíme aj formálnu rovnosť v ich prístupe k verejným službám. Participatívne prijímané politiky sú potom nielen politikami pre všetkých, ale dbajú aj o to, aby v spoločnosti nedochádzalo k diskriminácii a porušovaniu práv jednotlivcov alebo skupín obyvateľstva. Takéto politiky sú potom férovejšie voči všetkým.

— Samospráva bude poznať svojich obyvateľov a obyvatelia samosprávu

Zapájanie menších a znevýhodnených skupín vyžaduje aj poznanie toho, aké komunity a skupiny obyvateľov v danej lokalite žijú, s akými problémami a bariérami sa stretávajú, a pomáha hľadať riešenia ich problémov. Bez toho nie je možné prijímať politiky, ktoré sú efektívne. Zároveň, participácia umožňuje aj to, aby obyvatelia mesta/obce lepšie poznali a rozumeli fungovaniu samosprávy a verejných inštitúcií.

poznámky

HODNOTENIE

AKO VIEME ZISTIŤ, ŽE ZAPOJENIE ZNEVÝHODNENÝCH SKUPÍN DO TVORBY VEREJNEJ POLITIKY BOLO ÚSPEŠNÉ?

Súčasťou participatívnej tvorby verejnej politiky by malo byť aj spätné vyhodnotenie úspešnosti participácie. Dôležité je hodnotiť samotný proces, nielen jeho výsledok. Prijatie danej politiky teda nie je jediným spoľahlivým indikátorom toho, že proces jej tvorby bol skutočne participatívny a zapojili sa do neho aj zraniteľné skupiny.

Na hodnotenie úspešnosti participácie možno využiť externých hodnotiteľov, ktorí môžu zaručiť nezávislosť. Nevýhodou však bývajú finančné náklady s tým spojené. Hodnotenie však môže prebiehať aj interne v rámci samosprávy. Tu však treba veľkú mieru sebareflexie.

Vyhodnotenie úspešnosti participácie nám poslúži na lepšiu prípravu a celkové zefektívnenie procesov participatívnej tvorby verejných politík. Pri hodnotení nám môže pomôcť, ak si iniciátor participatívneho procesu (v našom prípade mesto) po ukončení každej metódy zodpovie nasledovné otázky:

Otázka	áno	nie	Poznámka (tu možno uviesť napríklad dôvody a faktory, ktoré ovplyvnili zapojenie menších a zraniteľných skupín v pozitívnom i negatívnom zmysle)
Boli identifikované a oslovené s ponukou na zapojenie všetky strany zainteresované na implementácii daného opatrenia?			
Konali sa stretnutia k tvorbe a prijímaniu danej politiky v takom čase, aby nikoho z účasti nevyklúčovali?			
Poskytla samospráva primeranú asistenciu tým, ktorí by sa inak nemohli zúčastniť (napr. hradiť cestovné náklady, zabezpečiť starostlivosť o deti a pod.)?			
Používal sa jazyk, ktorý je zrozumiteľný všetkým účastníkom? (potrebné posudzovať aj z hľadiska náročnosti a miery odbornosti)			
Boli pri prijímaní daného opatrenia zastúpené názory a pozície všetkých, ktorých sa opatrenie týka?			
Využilo mesto pri oslovení dotknutých širokú škálu dostupných komunikačných prostriedkov?			
Mal každý zainteresovaný rovnakú šancu vyjadriť sa?			
Bola účasť verejnosti bez bariér?			
Bol facilitátor verejných diskusií nestranný?			
Boli všetky informácie otvorené a dostupné?			
Boli návrhy participujúcich zohľadnené v konečnom rozhodnutí?			
Dostali účastníci prijateľné zdôvodnenie, prečo práve ich návrhy neboli akceptované?			

- „Poskytlo vám mesto primeranú asistenciu, ak ste ju potrebovali (napr. hradiť cestovné náklady, zabezpečiť starostlivosť o deti, tlmočenie, zabezpečenie *easy-to-read* verzií dokumentov a pod.)?“
- „Boli pre vás stretnutia zrozumiteľné?“

Aj pri procese hodnotenia netreba zabúdať na špecifické potreby a možnosti jednotlivých menšinových a znevýhodnených skupín. Pre niektoré skupiny môže byť v poriadku vyplnenie online verzie dotazníka (napr. mladí ľudia), pre iné to môže predstavovať záťaž a stres (napr. seniori) až nespĺniteľnú úlohu (ľudia s rôznym zdravotným postihnutím). Preto treba metódu zberu údajov pre účely hodnotenia prispôbiť jednotlivým účastníkom a umožniť im poskytnúť mestu spätnú väzbu rozmanitými formami (osobným rozhovorom, vyplnením tlačenej alebo *easy-to-read* formy dotazníka, prípade využitie asistencie vo forme napríklad tlmočenia).

Na hodnotenie participácie menších a znevýhodnených skupín na tvorbe verejnej politiky je mimoriadne dôležité zapojiť aj samotných účastníkov, teda zástupcov a zástupkyne týchto skupín. To je možné buď dotazníkom alebo osobnými rozhovormi podľa pripraveného scenára. Dotazník/rozhovor môže obsahovať vyššie uvedené kontrolné otázky formulované tak, aby zisťovali skutočnú skúsenosť účastníkov. Teda napríklad:

- „Konali sa stretnutia k tvorbe a prijímaniu danej politiky v čase, ktorý vám vyhovoval?“

PRÍLOHA

k Metodike
zapájania menšinových
a znevýhodnených skupín
do tvorby verejných politík
na lokálnej úrovni¹

¹ Spracované podľa Haken, R. a kol. (2016). Metodika participace aneb jak zapojit občany do rozhodování. Praha: Agora CE.

Dotazníkový prieskum

■ Na čo je dobrá táto metóda? — Na zhodnotenie potrieb čo najširšej cieľovej skupiny.

■ Koľko ľudí sa môže zapojiť do dotazníkového prieskumu? — Stovky až tisíce respondentov.

■ Ako sa dajú dáta v dotazníkovom prieskume zbierať?

• Online – dotazník je zverejnený na internete a ľudia ho môžu vyplniť priamo online.

• Papierová forma – respondenti dostanú vytlačенú verziu dotazníka, do ktorej vyplnia odpovede.

→ Distribúcia dotazníkov napríklad cez zverejnenie v mestských novinách a odovzdanie buď poštou, alebo na nejakom zbernom mieste.

→ Distribúcia dotazníkov osobne prostredníctvom školených anketárov.

■ Kto môže byť cieľovou skupinou dotazníkového prieskumu? — V zásade ktokoľvek, ak je dotazník vhodne naformulovaný a má vhodnú formu, ktorá je „čitateľná“ aj pre rôzne menšinové skupiny obyvateľov.

■ Otázky na zamyslenie:

- V akej forme by dotazníky mohli vyplňať napríklad ľudia so zrakovým postihnutím – online, v papierovej alebo s asistenciou školeného anketára?
- Aká forma by bola vhodnejšia pre seniorov – online, alebo papierová, alebo papierová s asistenciou?
- Čo treba urobiť, aby aj národnostné menšiny mohli dotazník vyplniť?

■ Ako pripraviť dotazníkový prieskum?

1. Stanoviť si otázky, na ktoré chceme v dotazníkovom prieskume dostať odpovede.
2. Vytvoriť dotazník, ideálne v spolupráci so sociológom, aby boli otázky vhodné naformulované – môžu byť otvorené aj uzavreté (odpoveď je buď áno, alebo nie), ale nemali by navádzať respondenta na odpoveď, napr.: „Myslíte si, že je zlé, že mesto plánuje vytvoriť politiku inklúzie?“
3. Premyslieť najvhodnejšiu formu distribúcie dotazníka s ohľadom na cieľovú skupinu (najvyššia návratnosť je pri osobnej distribúcii prostredníctvom školených anketárov).
4. Otestovať dotazník pilotným prieskumom na malej vzorke.

■ Čo je výstupom dotazníkového prieskumu? — Zistenia môžeme spracovať do súhrnnej správy.

■ Aké sú riziká dotazníkového prieskumu? — Nízka návratnosť dotazníkov, obmedzený priestor na vyjadrenie a skreslenie reality.

■ Organizačné tipy a triky:

- Papierovú formu dotazníka distribuujte vo verejne prístupných priestoroch – komunitné a materské centrá, mestský úrad, úrad práce a pod.
- Zabezpečte spoľahlivú distribúciu – napríklad prostredníctvom mestských novín, ktoré každý dostáva do schránky.

Konzultačný stánok

■ Na čo je dobrý? — Na to, aby sa na verejnom priestranstve prezentoval nejaký návrh a aby sa okoloidúci mohli k nemu vyjadriť.

■ Má nejaké výhody? — Ale samozrejme J:

- Možnosť prebrať návrh (napr. politiky inklúzie) s jeho tvorcami.
- Priestor na upresnenie informácií a predídenie možným konfliktom.

■ Kde ho môžeme umiestniť? — Vo Svidníku sa koná množstvo podujatí, stánok môžeme umiestniť v ich priestoroch a porozprávať sa s ľuďmi o našej politike inklúzie, napríklad pri káve.

■ Kto je cieľovou skupinou konzultačného stánku?

- Široká verejnosť, ale aj konkrétne skupiny obyvateľov – ak konzultačný stánok umiestnime napríklad v priestore podujatia ku Dňu úcty k starším, môžeme náš návrh prezentovať seniorom.

■ Organizačné tipy a triky:

- O termíne a umiestnení stánku informujte verejnosť (včas, dostatočne a zrozumiteľne ☺).
- Pripravte návrh politiky inklúzie, ktorý sa bude dať ľahko prezentovať (napr. plagáty).
- Umiestnite stánok na dobre dostupnom a viditeľnom mieste.
- Zabezpečte voľný prístup verejnosti k stánku.
- Zabezpečte možnosť pripomienkovať návrh, napr. prostredníctvom pripravených formulárov.

■ Na čo by sme mali pamätať pri plánovaní konzultačného stánku?

- Dostupnosť pre všetkých – pozor na schody, vysoké obrubníky a pod.
- Zrozumiteľnosť prezentácie – pozor na komplikovaný jazyk.
- Čítateľnosť – pozor na veľkosť písma, nie každý vie prečítať malé písmenká.
- Možnosť podať pripomienky – nie každý dokáže vyplniť formulár (napr. ľudia so zdravotným postihnutím). Pripomienky môže zapisovať dobrovoľník/-čka.

■ Čo budeme potrebovať?

- stánok alebo stôl,
- prezentáciu návrhu politiky inklúzie na plagáte alebo nástenke,
- formulár na komentáre,
- vytlačенé návrhy politiky inklúzie, ktoré si ľudia môžu zobrať so sebou,
- odhodlanie a dobrú náladu.

<h2>Okrúhly stôl </h2>		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Čo je cieľom okrúhleho stola? <ul style="list-style-type: none"> • Zmapovať danú problematiku prostredníctvom otvorenej diskusie s tými, ktorých sa téma týka. • Dospieť k dohode o možných riešeniach. 		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Koľko ľudí pri ňom môže zúčastniť? — 10 až 20 		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ako to prebieha? <ul style="list-style-type: none"> • Moderátor usmerňuje diskusiu podľa vopred dohodnutých pravidiel. • Všetci účastníci majú rovnakú možnosť vyjadriť sa. • Výsledky diskusie moderátor na záver zhrnie a overí s účastníkmi. • Okrúhly stôl možno podľa potreby zopakovať. • Počet účastníkov je obmedzený, ale aj tak je dobré o jeho konaní informovať verejnosť. 		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Chce to nejakú prípravu? — Účastníkom treba dať vopred poklady na naštudovanie. 		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Čo budeme potrebovať? <ul style="list-style-type: none"> • vhodnú miestnosť • flipchart, papiere, fixky • dataprojektor a notebook • občerstvenie 		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Na čo nezabudnúť? <ul style="list-style-type: none"> • Dostupnosť miestnosti pre všetkých, ešte niečo...? 		
<h2>Online nástroje na zber informácií </h2>		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ako môžu vyzeráť online nástroje? 		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Aplikácie (napr. odkaz pre starostu). • Jednoduchá možnosť podávať podnety a pripomienky. • Lahké použitie aj cez smartfón. <p>ALE!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Používajú všetci ľudia smartfóny? • Môžu si všetci ľudia prečítať text na internete? 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Online formuláre • Slúži na zber pripomienok k návrhom politiky. • Skladá sa z vopred pripravených otázok. <p>ALE!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Majú všetci ľudia prístup k internetu a vedia ho používať? • Ako umožniť aj ľuďom napríklad so zrakovým postihnutím alebo národnostným menšinám, aby mohli formulár vyplniť? 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Online platforma (napr. facebooková stránka) • Poskytuje priestor na interakciu s verejnosťou. • Má administrátora, ktorý môže diskusiu moderovať a dávať ľuďom spätnú väzbu na ich podnety. <p>ALE!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sú všetci na facebooku? ☺

<ul style="list-style-type: none"> ■ Na čo nám takéto online nástroje slúžia? — Na získanie podnetov od verejnosti k návrhu nejakej politiky, napríklad našej politiky inklúzie.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Na koho sa môžeme zamerať? — Na širokú verejnosť, aj na odbornú verejnosť, ale aj na rôzne menšinové skupiny – podľa toho musíme zvážiť jazyk a obsah aplikácie alebo formulára.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Organizačné tipy a triky: <ul style="list-style-type: none"> • Aplikácia by mala mať moderátora, ktorý odstráni prípadné nežiaduce (napr. nenávisťné) komentáre. • Online formulár je vhodné ponechať na internete aspoň tri týždne.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Majú tieto metódy nejaké obmedzenia? — Bohužiaľ, áno: <ul style="list-style-type: none"> • aplikáciu treba naprogramovať – to môže byť drahé, • nie každý je s internetom, facebookom alebo smartfónom kamarát.
<h2>Pracovná skupina </h2>
<ul style="list-style-type: none"> ■ Zohráva úlohu poradného orgánu pri plánovaní na úrovni mesta. ■ Jej zloženie odráža kľúčových aktérov pri tvorbe nejakej politiky – napríklad zástupcov rôznych menšín.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ako pracovná skupina funguje? <ul style="list-style-type: none"> • Schádza sa pravidelne (napr. raz za 2 mesiace) aj niekoľko mesiacov. • Každé stretnutie by malo mať svoj program. • Pred každým stretnutím dostanú členovia podklady. • Diskutuje o pripravovanej politike (politike inklúzie vo Svidníku). • Informácie o jej činnosti sú pravidelne zverejňované. • Jej činnosť je na záver zhodnotená a zverejní sa prehľad výstupov činnosti.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Čo treba urobiť predtým, než pracovná skupina prvýkrát oficiálne zasadne? <ul style="list-style-type: none"> • Vyberú sa členovia, aby boli zastúpené všetky skupiny, ktorých sa činnosť pracovnej skupiny nejakým spôsobom dotýka. • Stanovia sa ciele pracovnej skupiny. • Členovia spoločne vytvorí: pravidlá spolupráce, časový harmonogram a dohodnú sa úlohy jednotlivých členov. • Zvolí sa tajomník/-čka, ktorý/-á bude zodpovedný/-á za zvolávanie schôdzí, zápisy a priebežnú komunikáciu s členmi.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Čo budeme na jednotlivých stretnutiach potrebovať? <ul style="list-style-type: none"> • miestnosť • podklady na stretnutia • flipchart a fixky • občerstvenie

<ul style="list-style-type: none"> Prí plánovaní činnosti pracovnej skupiny musíme pamätať na to, že: <ul style="list-style-type: none"> miestnosť musí byť dostupná pre všetkých; stretnutia by sa mali konať v čase, v ktorom sa môžu zúčastniť aj tí, ktorí chodia do práce; máme spoločný cieľ, a preto sa musíme navzájom počúvať a rešpektovať, aj keď nemusíme so všetkým súhlasiť.

<ul style="list-style-type: none"> Má pracovná skupina nejaké nevýhody? — Má: <ul style="list-style-type: none"> Obmedzený počet členov: 5 – 15. Vyžaduje istú mieru expertízy. Otázka zastupovania: <ul style="list-style-type: none"> Ako zabezpečiť, že členovia skutočne zastupujú svoje cieľové skupiny?

<h2>Susedské stretnutia</h2>
<ul style="list-style-type: none"> Prečo susedské stretnutia? — Aby obyvatelia nejakej časti mesta spoločne zhodnotili situáciu a potreby jej obyvateľov.
<ul style="list-style-type: none"> Ako to prebieha? <ul style="list-style-type: none"> Verejnosť je s dostatočným predstihom informovaná o mieste a čase susedského stretnutia. Po krátkom úvode o cieľoch stretnutia sa účastníci rozdelia do skupiniek. Každá skupinka má mapu daného susedstva, do ktorej môže zakresľovať svoje nápady a podnety. Diskusia je moderovaná – moderátor sprevádza účastníkov pripravenými témami a kladie otázky. Na konci stretnutia môžu skupinky prezentovať svoje nápady.
<ul style="list-style-type: none"> Koľko ľudí sa môže zúčastniť na susedskom stretnutí? <ul style="list-style-type: none"> 10 – 12 na jednu skupinu a maximálne 5 – 6 skupín, takže KOLKO? ☺

<ul style="list-style-type: none"> Ako dlho trvá také susedské stretnutie? <ul style="list-style-type: none"> Približne 2 hodiny.

<ul style="list-style-type: none"> Susedské podnety sú po stretnutí spracované do záverečnej správy, takže niekto musí počas stretnutia robiť zápis v jednotlivých skupinách. Čo budeme na susedské stretnutie potrebovať? <ul style="list-style-type: none"> mapu / farebné fixky / poznámkový blok / prezenčnú listinu / menovky / projektor a plátno / občerstvenie
<ul style="list-style-type: none"> Popremýšľajte! — Kde by sa vo Svidníku dalo urobiť susedské stretnutie?

<h2>Verejné vypočutie</h2>
<ul style="list-style-type: none"> Umožňuje participáciu len v obmedzenej miere – v rovine informovania. Účelom je prezentácia plánovaných projektov alebo politik. Súčasťou vypočutia je aj moderovaná a zapisovaná diskusia.
<ul style="list-style-type: none"> Koľko ľudí sa môže zúčastniť na verejnom vypočutí? <ul style="list-style-type: none"> Až stovky.

<ul style="list-style-type: none"> A kto je cieľovou skupinou? — Všetci, ktorých sa plánovaný projekt alebo politika budú týkať.
<ul style="list-style-type: none"> Kedy by sa verejné vypočutie malo uskutočniť? — V priebehu prípravy projektu alebo politiky, túto metódu možno využiť na prvé predstavenie projektu/politiky verejnosti.
<ul style="list-style-type: none"> Pred verejným vypočutím treba zabezpečiť dobrú informovanosť verejnosti, aby sa na ňom ľudia mohli zúčastniť. Pozvánka musí byť zrozumiteľná a miesto a čas zvolené tak, aby sa na vypočutí mohla zúčastniť čo najširšia verejnosť. OTÁZKA: Ako by mala znieť a vyzerat pozvánka, aby si ju mohol prečítať skutočne každý obyvateľ Svidníka?

<ul style="list-style-type: none"> Je niečo, na čo nesmieme zabudnúť? — skúsený/-á MODERÁTOR/-KA, zodpovedný/-á za vedenie konštruktívnej diskusie.
<ul style="list-style-type: none"> Verejné vypočutie krok po kroku: <ol style="list-style-type: none"> Úvodné slovo človeka zodpovedného za projekt/politiku. Vysvetlenie účelu a cieľa verejného vypočutia. Poučenie o právach a povinnostiach účastníkov. Prezentácia projektu/politiky.
<ul style="list-style-type: none"> Výstup? — Verejne dostupná správa popisujúca priebeh vypočutia.
<ul style="list-style-type: none"> Čo budeme potrebovať? <ul style="list-style-type: none"> Veľkú sálu, ozvučenie, dataprojektor a plátno, notebook, stoličky, občerstvenie.

ZDROJE

Plichtová, J., Šestáková, A. (2018). Analytický rámec pre plánovanie a hodnotenie projektov verejnej participácie. Bratislava: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Ministerstvo vnútra SR

Haken, R. a kol. (2016). Metodika participace aneb jak zapojit občany do rozhodování. Praha: Agora CE.

poznámky

O NÁRODNOM PROJEKTE PARTICIPÁCIA

Národný projekt sa realizoval ako jedna komplexná aktivita, ktorej názov korešponduje s názvom predkladaného projektu: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. Projekt sa vydal dvoma smermi – praktickým a teoretickým:

- podaktivita 1/ praktická časť: pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík,
- podaktivita 2/ teoretická časť: analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe.

Stavbu originálnej dvojpodlažnej budovy použijeme ako metaforou realizácie projektu. Dve hlavné podaktivity predstavovali dve samostatné a pritom vzájomne prepojené poschodia toho istého domu. Na prízemí sa rozložila pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík, ktorá zastrešila realizáciu dvanástich pilotných projektov zapájania verejnosti do tvorby verejných politík. Predstavovala „živé laboratórium participatívnych procesov v prostredí verejnej správy“.

Analytickým tímom expertov utáboreným na prvom poschodí ponúkala priestor na realizáciu výskumných aktivít v interiéroch projektového domu, ako aj exteriéroch, vo svete mimo pilotnej schémy. Analytické expedície, prieskumy neznámych teritórií verejnej správy a metodické prvovýstupy postavené na širokom zbere a postupnom vyhodnocovaní procesov a dát reprezentovali „teoretickú časť“ projektu, zameranú na rozšírenie poznatkov o stave a možnostiach zapájania verejnosti v reálnom živote verejnej správy, ako aj na prípravu vzdelávacieho programu na podporu participácie pre zamestnancov ministerstiev, vyšších územných celkov, miest a obcí.

Dvanásť izieb na prízemí zaplnili jednotlivé pilotné projekty a príbehy participatívnej tvorby verejných politík na rôznych úrovniach verejnej správy. Každá z izieb sa stala javiskom, na ktorom sa odohrával originálny dej partnerstva a dialógu medzi mimovládnu organizáciou a subjektom verejnej správy. Spoločným menovateľom bola tvorba konkrétnej verejnej politiky so zapojením verejnosti, zavádzanie a testovanie nových prístupov a mechanizmov participácie.

Hlavnými postavami príbehu sa stali nielen spolupracujúce organizácie a ich odborní garanti, ale aj široká plejáda ďalších postáv, reprezentujúcich zainteresovaných aktérov a aktívnych občanov, ktorí spolu hľadali riešenia problémov v rôznych oblastiach: dlhodobá starostlivosť, podpora práce s mládežou, environmentálne vzdelávanie, otvorené dáta, mikroregionálny rozvoj, odpadové hospodárstvo, prístupnosť a bezbariérovosť miest, plánovanie verejných priestorov, udržateľná mobilita, zavádzanie participatívnych rozpočtov a inklúzia zraniteľných skupín.

CHCETE VEDIEŤ VIAC?

/ 50

Prečítajte si ďalšie tituly knižnej edície Participácia Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti:

HLAS MENŠÍN – Dvanásť prípadových štúdií zo zapájania zraniteľných skupín do tvorby verejných politík

http://www.minv.sk/?ros_np_participacia_publicacie_hlas_mensin

Ľudia so zdravotným postihnutím, mládež a deti, seniori, Rómovia, LGBTI ľudia, migranti sú neoddeliteľnou súčasťou spoločnosti, napriek tomu sa na nich pri rozhodovaní o verejných politikách často zabúda. Publikácia ponúka štúdie o tom, ako sa tvorili strategické dokumenty so zapájaním zraniteľných skupín na národnej, regionálnej, či lokálnej úrovni, ako aj súhrn návrhov a opatrení pre ich efektívnejšie zapájanie zraniteľných skupín do tvorby verejných politík.

Svidník – mesto pre všetkých

http://www.minv.sk/?ros_np_participacia_publicacie_svidnik_mesto_pre_vsetkych

Publikácia približuje proces tvorby Stratégie inklúzie znevýhodnených skupín v meste Svidník, na ktorej spolupracovalo mesto s Centrom pre podporu etnicity a kultúry (CVEK). Nešlo pritom len o navrhovanie a testovanie mechanizmov participácie menších alebo o zapájanie „neviditeľných ľudí, žijúcich za záclonou“, ale predovšetkým o dizajnovanie stabilných základov pre evolučne náročný proces transformácie, ktorého výsledkom je súdržná spoločnosť, Svidník – mesto pre všetkých.

Všetky informácie o téme nájdete na:
http://www.minv.sk/?ros_participacia_otvorene_temy_zapajanie_zranitelnych_skupin

51/

TOTO NIE JE KONIEC, JE TO LEN ZAČIATOK...

Úrad splnomocnenca vlády SR zodpovedá za dve základné agendy: „Iniciatívu pre otvorené vládnutie“ a „Konceptiu rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku“. Každá má v rozvoji občianskej spoločnosti svoje špecifické poslanie. Spoločným zadaním je vytvorenie priestoru a určenie pravidiel hry, ktoré zabezpečia zvýšenie informovanosti a dostupnosť informácií, ako aj zapojenie verejnosti do tvorby verejných politík, tak aby pre štát bola verejnosť partnerom a rovnocenným účastníkom participatívneho procesu. Obrazne povedané, aby vzniklo prvoligové ihrisko, kde sú jasné a dodržiavané pravidlá, kde má každý šancu využívať svoje schopnosti a možnosti na dosiahnutie spoločného cieľa.

Keď sa vláda SR rozhodla, že vytvorí operačný program Efektívna verejná správa, bolo logické, že sa úrad do programu prostredníctvom národného projektu, ktorého nosnou témou bola participácia, zapojil. Participáciu považujem za najdôležitejší prvok pre zefektívnenie verejnej správy. Úrad bol aktívny aj pri tvorbe operačného programu. Dali sme si za cieľ, aby národný projekt obsahoval celé Slovensko a jednotlivé úrovne verejnej správy a aby súčasne zohľadňoval spoločenskú objednávku, ktorá určila priority a témy dvanástich pilotných projektov participatívnej tvorby verejných politík.

Realizácia pilotnej schémy potvrdila jej zmysel. Veľkým prínosom bolo, že vybrané projekty zrkadlili potreby a problémy Slovenska. Ďalším pozitívom je, že boli zahrnuté všetky úrovne verejnej správy od štátu cez samosprávne kraje, mikroregióny, mestá a malé obce.

Získali sme cenné skúsenosti – dobré aj zlé, čo je nesmierne dôležité, lebo mnohokrát príklady zlej praxe nás posúvajú ďalej ako tie dobré. Najväčším benefitom bol princíp partnerstva, dialógu a spolupráce mimovládnych organizácií a subjektov verejnej správy, ktorý participáciu posunul o krok ďalej. Participácia ako prirodzený spôsob komunikácie a tvorby verejných politík bola kľúčovou esenciou pilotných projektov. Prínosom je aj to, že vieme týchto dvanásť príkladov multiplikovať na celé Slovensko. Realizácia národného projektu priniesla poznanie, že Slovensko v spolupráci verejnej správy a neziskového sektora nevyhnutne potrebuje pokračovať.

Potvrdením, že sa národnému projektu podarilo naštartovať dialóg a spoluprácu medzi verejnými inštitúciami a tretím sektorom, je, že pri príprave pokračovania národného projektu úrad zaevidoval enormný záujem subjektov štátnej správy, ale aj miestnej a regionálnej samosprávy, zapojiť sa do pokračovania projektu a otvoriť ďalšiu kapitolu zapájania verejnosti na Slovensku.

Martin Giertl, splnomocnenec vlády Slovenskej republiky
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Metodika zapájania zraniteľných skupín na lokálnej úrovni

Vydalo: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky/Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Text: Elena Gallová Kriglerová, Jana Kadlečíková, Alena Holka Chudžíková

Jazyková korektúra: Alexandra Tomeková

Obálka a grafický dizajn: Zuzana Chmelová

Bratislava 2020

Publikácia je súčasťou národného projektu Podpora partnerstva
a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík,
ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom
operačného programu Efektívna verejná správa.

ISBN 978-80-89051-59-5

Tento piktogram vám ukáže, kde je text prelinkovaný.

Zdielaním a šírením informácií z tejto publikácie podporíte participatívnu
tvorbu verejných politík a rozvoj občianskej spoločnosti. Ďakujeme.

Všetky publikácie knižnej edície
Participácia Úradu splnomocnenca
vlády SR pre rozvoj občianskej
spoločnosti nájdete na:
https://www.minv.sk/?ros_np_participacia_knizna_edicia_participacia

